

بررسی عوامل مؤثر بر آسیب پذیری روانی در معلمان مدارس مقطع متوسطه دوره اول منطقه ۲۰ شهر تهران

اعظم مختارخان^۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین عوامل مؤثر بر آسیب پذیری روحی و روانی در معلمان مدارس مقطع متوسطه دوره اول، منطقه ۲۰ شهر تهران بوده است. جامعه هدف در این تحقیق معلمان مدارس مقطع متوسطه دوره اول، منطقه ۲۰ شهر تهران (مرکز شهر) که تعداد آنها ۲۴۸ نفر بوده و که در راستای هدف پژوهش تعداد ۱۴۴ نفر، از روش نمونه گیری به صورت تصادفی طبقه ای با انتساب متناسب (با استفاده از فرمول کوکران) انتخاب شدند. پژوهش حاضر از نوع بنیادین و روش تحقیق توصیفی و از نوع علی-مقایسه ای بوده است. ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه بوده است که از پرسشنامه فشار روانی-شغلی معلمان ایران (۱۳۸۸) ساخته دکتر "ماریا(مریم) آگیلار وفایی استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از آمار توصیفی و استنباطی همچون آزمونهای خطای استاندارد نسبت ها، مقایسه میانگین ها، از آزمون t و آزمون فیشتر به کمک نرم افزار SPSS نسخه ۲۳ استفاده شده است. نتایج نشان می دهد حوزه عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان (۳۰/۲۰)، حوزه عوامل مؤثر ناشی از ضعف توانایی های مهارتی شغل معلمی (۲۱/۲۷)، حوزه عوامل مؤثر ناشی از مدیران و مسئولان (۲۹/۱۲)، حوزه عوامل مؤثر ناشی از فرایندهای سازمان (۱۹/۴۷)، حوزه عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار (۳۲/۰۹)، حوزه عوامل مؤثر ناشی از همکاران (۲۱/۷۷) در سطح اطمینان ۹۵٪ می توان گفت مقدار تفاوت های آنها معنادار است و همچنین در پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی: عوامل مؤثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار و عوامل مؤثر ناشی از مدیران و مسئولان به ترتیب بیشترین رویدادهای تاثیر گذار می باشند (دامنه تغییر آنها بالای ۵۰ است) همچنین میانگین سوالات عوامل مؤثر ناشی از فرایندهای سازمان و عوامل مؤثر ناشی از همکاران نیز بیانگر این موضوع با درجه کمتر می باشد.

واژه‌گان کلیدی: تاثیر گذار، عوامل مؤثر بر آسیب پذیری روحی و روانی، معلمان مقطع متوسطه دوره اول.

۱- کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهرری، شهرری، ایران
(نویسنده مسئول)

مقدمه

یکی از زمینه‌های بنیادی رشد و توسعه، سرمایه‌گذاری در بخش آموزش و پرورش است، در واقع رشد و توسعه نظام آموزشی یکی از وجوه مشخصه عصر ماست، از میان سازمان‌های مختلفی که در آموزش و پرورش به طور رسمی فعال هستند، مدارس عموماً به عنوان یک سازمان اجتماعی حساس، نقش مهمی در تحقق اهداف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه برعهده دارند و لازمه تحقق این ایده وجود معلمانی توانمند، کارا و موفق است. یک معلم به عنوان یک فرد یکتا و مهم در سیستم آموزشی به حساب می‌آید، او قلب و روح این سیستم است و دانش آموزان را از تاریکی و جهالت به نور و فهمیدن هدایت می‌کند، او برای انتقال دانستیهای عقلانی و روشن ماندن چراغ تمدن مانند یک لولاء عمل می‌کند، خیلی‌ها فکر می‌کنند معلمی یک حرفه نیست بلکه یک مأموریت است میلان. تی. می. ستری،^۱ (۲۰۱۰) بررسی‌ها نشان می‌دهد که سطح بهره‌وری در نیروی انسانی آموزش و پرورش پائین است و اکثر مشکلات آموزش و پرورش از این ناحیه نشات می‌گیرد و بهره‌وری نیروی انسانی زمانی تحقق می‌یابد که معلمان با دل و جان و عقلانیت بیشتر کار کنند که این خود اساس بهره‌وری نیروی انسانی است^۲ آکتینتونند، (۲۰۱۱). با این حال، انتظار می‌رود معلمان تاثیر گذار بر انگیزه دانش آموزان خود باشند و معلمان باید نقش حیاتی در مدیریت زندگی دانش آموزان بازی کنند^۳ آلونپیکن، (۲۰۰۶).

با صنعتی شدن جهان این پدیده اهمیت ویژه‌ای یافته و بصورت گسترده و فزاینده ای سلامت شاغلین را تحت تاثیر قرار می‌دهد؛ استرس شغلی در میان عوامل روانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است به گونه‌ای که در سال ۱۹۹۲ سازمان ملل متحد استرس شغلی را بیماری قرن بیستم دانست و چندی بعد سازمان بهداشت جهانی آن را مشکلی همه گیر در جهان اعلام کرد عقیلی نژاد، (۸۶) بر اساس تحقیقات پاول فایر^۴ مشخص شده که استرس‌های مرتبط با شغل بسیار

1- Milan T. Mistry

2- Actintond

3- Olanipekun

4- Paul Fire

جدی تر از عوامل استرس زای دیگر مثل مشکلات خانوادگی و مالی می باشد؛ پژوهش‌های انجام شده در قلمروی رضایت مندی شغلی صاحبان مشاغل و حرف مختلف نیز، بیانگر این حقیقت است که هر قدر متولیان مشاغل مختلف از احساس رضایتمندی شغلی بیشتری برخوردار باشند، از سلامت روان، نشاط درون، اندیشه تلاش و قابلیت خلاقیت و نوآوری افزون تری برخوردار بوده و کمتر دچار فرسودگی شغلی می گردند؛ در مورد اثر عوامل فردی (دموگرافیکی) همچون سن، جنس، تأهل، سابقه خدمت معلمان و مشاغل مشابه بر سلامت روان نیز بررسی‌های انجام گرفته است مثلاً، بین عملکرد مدیران و مدرک تحصیلی آنان رابطه معناداری یافت همچنین پژوهش‌ها نشان می دهد که عامل جنسیت در تصمیم گیری شغلی مؤثر است. برج، نقل از چاپلین^۱، (۱۹۹۵)

بسیاری از تحقیقات به روشنی حاکی از آن است که همان طور که عوامل زیست شناختی برخی از معلمان را محکوم به بعضی از انواع آسیب‌های روانی می کند، شرایط اجتماعی از قبیل حوادث فشارزای زندگی و نیز عوامل شغلی همچون محیط مدرسه نیز تأثیر مهمی در این مورد دارند اتکینسون، (۲۰۰۴) در بررسی که بر روی عوامل آسیب روانی - اجتماعی و رابطه آن با اختلالات روان تنی کارمندان انجام پذیرفت عواملی همچون کمبود حقوق، طولانی بودن ساعات کار و بی‌نظمی‌های اداری و... بر اساس شدت و ضعف و فراوانی آن در جامعه نمونه مورد طبقه بندی قرار گرفتن، به عبارتی اولویت‌های بهداشت روانی مشخص گردید؛ آسیب‌های معلمان برای تمامی افرادی که در طول ساعات کاری با آنها درگیر هستند اثرگذار است و بر روی شاگردان، پیامدهایی در بردارد این مشکلات علت ایجاد پریشانی است و می تواند بر بسیاری یا حتی تمامی جنبه‌های زندگی دانش آموزان اثرگذار باشد اتکینسون، (۲۰۰۴).

1- chaplin

2- Atkinson

معلمان بواسطه ماهیت شغلی خود با مشکلات عدیده‌ای مواجه هستند مشکلاتی مانند: پر حجمی کار، افت تحصیلی دانش‌آموزان (۱۹۹۱، سیدمن^۱) بی‌اعتباری حرفه آن‌ها (علیزاده، ۱۳۸۹) استرس شغلی (آگیلار و فای، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۱)، حقوق و مزایای ناکافی، عدم علاقه دانش‌آموزان به تحصیل (مجتهدی، ۱۳۹۳)، کاهش انگیزه شغلی (کلدی و عسگری، ۱۳۹۲) که این مشکلات می‌توانند همگی بر آنها اثرگذار باشند. بنابراین شناسایی عواملی که می‌تواند بر معلمان اثرگذار باشد بسیار حائز اهمیت است اینکه عوامل فردی، عوامل استرس‌زای شغلی و یا رضایت شغلی چه به عنوان عامل مستقل و یا میانجی) تا چه حد بر معلمان اثر گذار هستند از موضوعات مورد بحث در روان‌شناسی حال حاضر است. بر این اساس این پژوهش با هدف شناسایی و تبیین ابعاد آسیب‌پذیری روانی، فرهنگی در معلمان مدارس مقطع متوسطه دوره اول، منطقه ۲۰ شهر تهران بوده و هدف پاسخ به این سؤال است که عوامل موثر بر آسیب‌پذیری روحی و روانی در معلمان مدارس مقطع متوسطه دوره اول، منطقه ۲۰ شهر تهران کدام است؟

در ادامه سوابق مربوط بیان مختصر سابقه تحقیقات انجام شده درباره موضوع و نتایج به دست آمده در داخل و خارج از کشور نظرهای علمی موجود درباره موضوع مقاله آورده شده است:

نورپوررودی و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان بررسی نقش نیازهای اساسی خود تعیین‌گری در کیفیت زندگی کاری معلمان انجام دادند. روش تحقیق توصیفی و همبستگی است. جامعه آماری پژوهش، معلمان ابتدایی شهر خاف که شامل ۱۱۴ نفر است و به دلیل پایین بودن حجم جامعه از روش سرشماری استفاده شده است. ابزار گردآوری داده‌ها دو پرسشنامه کیفیت زندگی کاری والتون و نیازهای اساسی خود تعیین‌گری گاردبا، دسی و ریان است که ضریب پایایی آن‌ها با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۱ و ۰/۸۹ تعیین شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل رگرسیون چندگانه، رگرسیون

^۱- seidman

ساده، ضریب همبستگی پیرسون، t مستقل و تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد. نتایج نشان داد که بین نیازهای اساسی خود تعیین گری و مؤلفه‌های آن خودمختاری، شایستگی و ارتباط) با کیفیت زندگی کاری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد $(r = .۶۸)$ / و مؤلفه‌های نیازهای اساسی خود تعیین گری قادر به پیش بینی کیفیت زندگی کاری معلمان است که در این میان، مؤلفه‌های «خودمختاری» و «ارتباط» به ترتیب بیشترین تأثیر را بر کیفیت زندگی کاری داشته است. یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که تفاوت معناداری بین میزان کیفیت زندگی کاری معلمان مرد و زن، دارای سطح تحصیلات و سابقه خدمت مختلف وجود دارد.

پیوسته گر و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان تبیین آسیب پذیری‌های روانی براساس سبک‌های دلبستگی دانشگاه‌های مختلط دولتی تهران که انجام دادند، تحلی لها نشان داد، سبک دلبستگی ایمن با آسیب پذیری روانی، همبستگی مثبت و سبک‌های اجتنابی و دوسوگرا همبستگی منفی دارند. همچنین سبک‌های دلبستگی به ویژه سبک‌های دوسوگرا و ایمن می‌توانند آسیب پذیری روانی را در ابعاد و به درجات مختلف تبیین نمایند.

وایدانف نیز در پژوهشی روی ۷۵۷ مرد و ۲۷۰ زن متأهل رابطه بین ویژگی‌های رفتاری شغل و تقاضاهای ساختار خانواده و تضاد بین کار و زندگی را بررسی کرد و دریافت که بین زمان کار، تقاضای شغل و تعداد فرزندان در خانه و تضاد بین کار و زندگی رابطه معنی داری وجود دارد. هامر و همکاران نیز در تحقیقاتشان تأثیر تعارض کار-زندگی یا بر افزایش غیبت، ترک کار و کاهش رضایت شغلی بررسی کردند. دمروتی و همکاران نیز نشان دادن حجم و تقاضای بالای کار چه جسمانی و چه هیجانی منجر به تداخل کار در زندگی غیر کاری و هیجان می‌شود (بیغمی، ۱۳۹۶)

در پژوهشی که تحت عنوان «عوامل فردی، محیطی و شغلی مؤثر بر رضایت شغلی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی» بر روی ۹۴ نفر از اعضای هیئت علمی انجام پذیرفت ارتباط وضعیت استخدام، وسیله رفت و آمد، تأهل، مدرک تحصیلی با

میزان رضایت شغلی هیئت علمی دانشگاه معنادار بوده همچنین تعداد فرزندان و حقوق معنادار ولی شغل همسر و جنسیت معنادار نمی‌باشد (صافی، ۱۳۸۹).

محمد‌هادی عبدالله (۲۰۰۹) در تحقیقی که در مورد رضایت شغلی معلمان در مالزی انجام دادو به این نتیجه رسید که معلمان بصورت کلی از کار خود راضی هستند اما آن‌ها از حقوق و شرایط کاری خود راضی نیستند او شش عامل: پرداخت، شرایط کاری، همکاران، تشویقی، خودکار و نظارت را در نظر گرفته بود، او تحقیق خود را با توجه به اهمیت و نقش معلمان در اهداف چشم انداز ۲۰۲۰ مالزی انجام داده بود، این مطالعه نشان می‌دهد اکثریت پاسخ دهندگان ۸۱ درصد) سطح بالایی از رضایت شغلی کلی را دارا هستند و بیش از نیمی از پاسخ دهندگان ۵۵ درصد) آن‌ها در سطح بالایی از رضایت شغلی فرم ویژه برخوردارند. محمد‌هادی عبدالله (۲۰۰۹) که ارتباط معناداری بین رضایت شغلی و جنس معلمان است که به موجب آن معلمان مرد بیشتر از معلمان زن راضی بودند، همچنین معلمان با تحصیلات تکمیلی بیش از معلمان بدون این تحصیلات راضی هستند، معلمان با پست بالاتر و رتبه بالاتر از معلمان عادی همچنین معلمان مسن‌تر از معلمین جوان راضی‌تر نشان دادند.

روش

روش تحقیق مجموعه‌ای از قواعد، ابزار و راه‌های نظام‌یافته برای بررسی واقعیت‌ها، کشف مجهولات و دستیابی به راه‌حل مشکلات است (خاکی، ۱۳۸۲). روش تحقیق از نوع بنیادین است و از آن جهت که به بررسی عوامل مؤثر بر آسیب پذیری روانی، می‌پردازد در دسته پژوهش‌های توصیفی و میدانی قرار می‌گیرد؛ از آنجاکه در این روش امکان به وجود آوردن وقایع در عمل وجود ندارد و با توجه به اینکه متغیرهای این تحقیق غیرقابل دست‌کاری می‌باشند یعنی قبلاً تحت تأثیر متغیر مستقل قرار گرفته‌اند و هر دو در گذشته رخ داده‌اند روش این تحقیق غیرآزمایشی است. از آنجایی که مقاله حاضر به بررسی عوامل مؤثر بر آسیب پذیری روانی در معلمان مدارس مقطع متوسطه دوره اول، می‌پردازد،

نوع تحقیق علی-مقایسه‌ای است. روند اجرای پژوهش به دو صورت بوده است: ۱- روش توصیفی-تحلیلی و علی-مقایسه‌ای؛ زیرا در تحقیق علی-مقایسه‌ای هدف این است که از معلول (متغیر وابسته) به علت احتمالی (متغیر مستقل) برسیم و بدین لحاظ این مقاله گذشته نگر می‌باشد. این طرح تحقیق زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد که تغییر مستقل به دلیل خصیصه‌ای بودن یا غیراخلاقی و غیر ممکن بودن غیر قابل دستکاری است و محقق می‌خواهد با مطالعه متغیر وابسته (معلول) متغیرهای مستقل بررسی کند. ۲- روش میدانی: ابتدا به منظور جمع‌آوری مبانی نظری در زمینه پژوهش به کتابخانه‌ها، مراکز اسناد و مدارک علمی و سایت‌های اینترنت مراجعه، و با بررسی و تحلیل کتب و مقالات و پایان‌نامه‌ها، مطالب تنظیم شده است. سپس با استفاده از پرسش‌نامه داده‌ها جمع‌آوری، و نهایتاً تجزیه و تحلیل گردیده است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه معلمان متوسطه اول (مرکز شهر) مدارس مقطع متوسطه دوره اول، منطقه ۲۰ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ تشکیل می‌دهند که تعداد آنها ۲۴۸ نفر هستند.

جدول ۱- جامعه آماری

دوره	ناحیه/نوع منطقه	تعداد
متوسطه اول	مرد	۸۳
	زن	۱۵۸

تعداد کل معلمان متوسطه اول سطح شهر: ۲۴۱ نفر

در این مقاله به علت وجود زن و مرد (جنسیت) از نمونه گیری تصادفی طبقه ای با انتساب متناسب استفاده شده است که در آن نسبت فراوانی هر طبقه از نمونه، با نسبت آن طبقه در جامعه آماری یکسان است:

$$n \geq \frac{z^2 N - \frac{Gw^2}{x^2}}{N\varepsilon^2 + z^2 \frac{Gw^2}{x^2}}$$

$$n = 99 / .$$

$$z^2 = 9$$

$$\varepsilon = 0/05$$

$$= (9/91)^2 = 98/20Gw^2$$

$$= 9/73x^2 = (3/12)^2$$

$$N=241$$

$$n = \frac{\varepsilon \frac{(9)(411 \ 3) - \frac{98}{20}}{9/73}}{(241)(\%5)^2 + (9)\frac{98}{20}} = \frac{32006/9}{101/11} = 143/006 \cong 144$$

پایین ترین سطح نمونه $n \geq 144$

بر مبنای تناسب زیر خواهیم داشت:

$$\frac{N}{Nl} = \frac{n}{nl}$$

جدول ۲- نمونه آماری

دوره	مکان	تعداد
متوسطه اول	مرد	۵۴
	زن	۹۰

بنابراین حجم کلی نمونه برابر با ۱۴۴ نفر از مقطع متوسطه اول، منطقه ۲۰ شهر تهران بر مبنای جنسیت می باشد.

محقق از یک پرسشنامه به شرح ذیل استفاده گردید:

الف- پرسشنامه فشار روانی-شغلی معلمان ایران: توسط دکتر "ماریا(مریم) آگیلار وفایی" در سال ۱۳۸۸ تدوین شده است، این پرسشنامه دارای ۶ بعد و ۳۸ گویه با فشارهای روانی شغل معلمی است، گویه های شش گزینه ای با درجات بسیار زیاد، زیاد، نسبتا زیاد، کم، خیلی کم و هیچ می باشد که از ۰ تا ۵ ارزش گذاری شده است. اعتبار و روایی این مقیاس توسط نامبرده و همکاران محاسبه و ضریب اعتبار آن به روش آلفای کرونباخ معادل ۰/۹۶ می باشد؛ از طرفی اعتبار هر آزمون به دقت اندازه گیری وثبات و پایایی آن

مربوط می شود و دوم معنای متفاوت دارد. یک معنای اعتباریه همسانی درونی آن اشاره دارد و مفهوم آن، این است که سوال های آزمون تاجه اندازه با یکدیگر همبستگی دارند، معنای دیگر اعتبار، ثبات و پایایی نمره های آزمون در طول زمان است که باباز آزمایی افراد با آزمون واحد در موقعیت های مختلف یا شرایط متفاوت به دست می آید؛ در این پژوهش ابزار اندازه گیری علی رغم استاندارد بودن، مجددا استفاده از روش آلفای کرونباخ در جامعه معلمان منطقه ۲۰ تهران اعتباریابی شد. ضریب اعتبار پرسشنامه روانی-شغلی معلمان برابر ۰.۹۵. به دست آمد.

جدول ۳- ضریب آلفای زیرمقیاس های فشار روانی

ضریب آلفا	زیرمقیاس های فشار روانی
۸۵	فشارهای ناشی از مدیران و مسئولان
۸۵	فشارهای ناشی از ضعف توانایی های معلمی
۸۱	فشارهای ناشی از فرایندهای سازمان
۸۵	فشارهای ناشی از دانش آموزان
۸۸	فشارهای ناشی از موقعیت فیزیکی و موقعیت
۸۴	فشارهای ناشی از همکاران

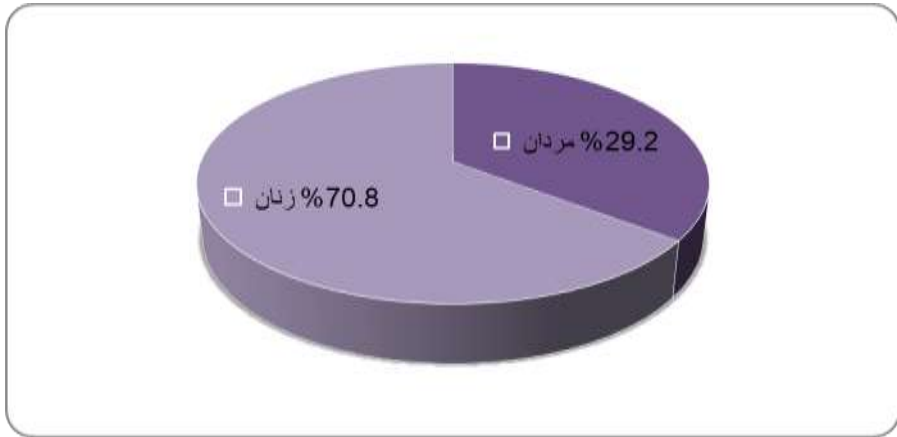
روایی ابزارها قبلاً بارها توسط صاحب نظران تایید شده است؛ تجزیه و تحلیل به عنوان فرایندی از روش علمی، یکی از پایه‌های اساسی در هر روش تحقیق است. به طور کلی، تجزیه و تحلیل عبارت از روشی است که از طریق آن کل فرایند پژوهشی، از انتخاب مسئله تا دسترسی به یک نتیجه هدایت می‌شود. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات در این پژوهش عبارت است از: آمار توصیفی شامل (توزیع فراوانی، میانگین، انحراف معیار و محاسبه شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و....) و آمار استنباطی شامل آزمون‌های تی مستقل، خطای استاندارد نسبت ها، تحلیل واریانس یک طرفه، مقایسه میانگین‌ها، از طریق نرم افزارهای SPSS نسخه ۲۳ استفاده می‌نماییم.

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت شناختی اعضای نمونه شامل جنسیت و سطح تحصیلات در ادامه‌ی آورده شده است.

جدول ۱- ترکیب جنسیتی اعضای نمونه

جنسیت			مجموع	
زن	مرد			
۹۰	۵۴	۱۴۴	فراوانی	
۷۰/۲	۲۹/۸	۱۰۰	درصد	

نمودار ۱- ترکیب جنسیتی اعضای نمونه

همان طور که در جدول و نمودار شماره ۱ مشاهده می شود زنان، ۷۰/۸ درصد از نمونه را به خود اختصاص داده اند در حالی که ۲۹/۲ درصد از حجم نمونه به مردان تعلق دارد.

جدول ۲- ترکیب سطح تحصیلات اعضای نمونه

مجموع	دکتری	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی	
۱۴۴	۰	۲۲	۱۰۴	۱۸	فراوانی
۱۰۰	۰	۱۵/۳	۷۲/۲	۱۲/۵	درصد

سوال ۱) عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان در پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی کدامند؟

جدول ۳- تحلیل t تی تک گروهی برای نمره قسمت عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	نمره معیار	t	p
قسمت حوزه عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان	۳۰/۲۰	۱/۳۳	۱۷,۵	۳۷/۴۱	$p < ۰/۰۰۰$

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود در گروه نمونه میانگین نمره قسمت حوزه عوامل موثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان $30/20$ با انحراف استاندارد $1/33$ بوده که به طور معناداری ($p < 0/000$) از نمره برش $17,5$ بالاتر می‌باشد، بنابراین در سطح اطمینان 95% می‌توان گفت حوزه عوامل موثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان از نظر نمونه آماری بر آسیب‌پذیری روانی معلمان اثربخش بوده است (دامنه نمرات 0 الی 35). در این زمینه 7 سؤال را طبق جدول زیر مورد بررسی قرار خواهیم داد:

جدول ۴- تحلیل t تک نمونه ای برای سوالات قسمت عوامل موثر بر فشار روحی

و روانی ناشی از دانش آموزان با نمره برش (۳)

سوال	t تک نمونه ای	میانگین	سطح معناداری	توضیحات
سؤال ۱	-۶۳/۶۷	۴,۳۲	.۰۰	از نظر نمونه آماری بی احترامی لفظی دانش آموزان به معلم از عوامل موثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان می‌باشد.
سؤال ۲	-۸۸/۴۵	۴,۲۱	.۰۰	از نظر نمونه آماری تلاش دائمی دانش آموزان برای امتحان کردن معلم از عوامل موثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان می‌باشد.
سؤال ۳	-۶۶/۹۹	۴,۳۱	.۰۱	از نظر نمونه آماری عدم توجه دانش آموزان به درس هنگام تدریس از عوامل موثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان می‌باشد.
سؤال ۴	-۸۹/۳۷	۴,۰۶	.۰۰	از نظر نمونه آماری روبرو شدن با مشکلات رفتاری دانش آموزان از عوامل موثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان می‌باشد.
سؤال ۵	-۴۳/۶۶	۴,۱۹	.۰۰	از نظر نمونه آماری روبرو شدن با مشکلات درسی دانش آموزان از عوامل موثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان می‌باشد.
سؤال ۶	-۶۷/۵۰	۴,۱۷	.۰۲	از نظر نمونه آماری برقراری نظم در کلاس از

عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان می باشد.				
از نظر نمونه آماری تدریس در کلاس های شلوغ از عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان می باشد.	۰/۰۰	۴,۰۳	-۴۵/۵۷	سؤال ۷

با توجه به نتایج جدول می توان گفت که از نظر نمونه آماری یعنی ۱۱۴ معلمان متوسطه اول منطقه ۲۰ تهران سوالات ۱ تا ۷ از عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از دانش آموزان در مولفه های پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی معلمان می باشد و مقدار تفاوتها در این سوالات معنادر است (معنادر بودن مقادیر در جدول طبق آزمون t و نمره برش سوالات).

سوال ۲) عوامل مؤثر ناشی از ضعف توانایی های مهارتی شغل معلمی در پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی کدامند؟

جدول ۵- تحلیل t تی تک گروهی برای نمره قسمت عوامل مؤثر ناشی از ضعف توانایی های مهارتی شغل معلمی با نمره برش یا معیار (۱۲/۵)

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	نمره معیار	t	p
قسمت حوزه عوامل مؤثر ناشی از ضعف توانایی های مهارتی شغل معلمی	۲۱/۲۷	۴/۹۹	۱۲,۵	۲۱/۰۵	p<۰/۰۱

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می شود در گروه نمونه میانگین نمره قسمت حوزه عوامل مؤثر ناشی از ضعف توانایی های مهارتی شغل معلمی ۲۱/۲۷ با انحراف استاندارد ۴/۹۹ بوده که به طور معناداری ($p < 0/01$) از نمره برش ۱۲,۵ بالاتر می باشد، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵٪ می توان گفت حوزه عوامل مؤثر ناشی از ضعف توانایی های مهارتی

شغل معلمی از نظر نمونه آماری بر آسیب‌پذیری روانی معلمان اثربخش بوده است. در این زمینه ۵ سؤال را طبق جدول زیر مورد بررسی قرار خواهیم داد (دامنه نمرات ۰ الی ۲۵):

جدول ۵- تحلیل t تک نمونه‌ای برای سوالات قسمت عوامل موثر ناشی از ضعف

توانایی‌های مهارتی شغل معلمی با نمره برش (۳)

سوال	t تک نمونه‌ای	میانگین	سطح معناداری	توضیحات
سؤال ۸	۱۶,۳۹	۴,۲۹	.۰۰	از نظر نمونه آماری عدم توانایی در تفهیم مطالب درسی به دانش آموزان از عوامل موثر ناشی از ضعف توانایی‌های مهارتی شغل معلمی می‌باشد.
سؤال ۹	۱۷,۸۴	۴,۲۵	.۰۰	از نظر نمونه آماری نداشتن وقت کافی برای رسیدگی به مشکلات و نیازهای درسی و غیر درسی دانش آموزان از عوامل موثر ناشی از ضعف توانایی‌های مهارتی شغل معلمی می‌باشد.
سؤال ۱۰	۱۶,۳۶	۴,۲۵	.۰۱	از نظر نمونه آماری عدم اطلاع کافی از روحیات دانش آموزان از عوامل موثر ناشی از ضعف توانایی‌های مهارتی شغل معلمی می‌باشد.
سؤال ۱۱	۱۳,۷۰	۲,۱۴	.۰۶	از نظر نمونه آماری عدم علاقه به رشته تدریس از عوامل موثر ناشی از ضعف توانایی‌های مهارتی شغل معلمی نمی‌باشد.
سؤال ۱۲	۱۴,۶۰	۴,۳۲	.۰۳	از نظر نمونه آماری اجبار به تدریس در موضوعی که اطلاعات کافی ندارم از عوامل موثر ناشی از ضعف توانایی‌های مهارتی شغل معلمی می‌باشد.

با توجه به نتایج جدول می‌توان گفت که از نظر نمونه آماری یعنی ۱۱۴ معلمان متوسطه اول منطقه ۲۰ تهران سوالات ۸ تا ۱۲ (به جز سوال ۱۱ یعنی عدم علاقه به رشته تدریس) از عوامل موثر ناشی از ضعف توانایی‌های مهارتی شغل معلمی در مولفه‌های پرسشنامه

آسیب پذیری روانی-شغلی معلمان می باشد و مقدار تفاوتها در این سوالات معنادار است (معنادار بودن مقادیر در جدول طبق آزمون t و نمره برش سوالات).

سوال ۳) عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان در پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی کدامند؟

برای جواب به این سؤال از پاسخهای گروه نمونه طبق سوالات شماره ۱۳ الی ۱۹ پرسشنامه اصلی (قسمت حوزه عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان) از طریق آزمون t تک نمونه ای طبق جداول ۶-۴ استفاده گردید.

جدول ۶- تحلیل t تی تک گروهی برای نمره حوزه عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان با نمره برش یا معیار (۱۷/۵)

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	نمره معیار	t	p
حوزه عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان	۲۹/۱۲	۳/۲۶	۱۷,۵	۳۲/۷۴	$p < ۰/۰۰۰$

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می شود در گروه نمونه میانگین نمره قسمت حوزه عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان ۲۹/۱۲ با انحراف استاندارد ۳/۲۶ بوده که به طور معناداری ($p < ۰/۰۰۰$) از نمره برش ۱۷,۵ بالاتر می باشد، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵٪ می توان حوزه عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان از نظر نمونه آماری بر آسیب پذیری روانی معلمان اثربخش بوده است. (دامنه نمرات ۰ الی ۳۵). در این زمینه ۷ سؤال را طبق جدول زیر مورد بررسی قرار خواهیم داد:

جدول ۶ تحلیل t تک نمونه ای برای سوالات قسمت عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان در گروه نمونه با نمره برش (۳)

سوال	t تک نمونه ای	میانگین	سطح معناداری	توضیحات
سؤال ۱۳	-۶۷/۰۲	۴,۸۱	.۰۰	از نظر نمونه آماری نظارت ناکافی یا مدیریت ضعیف مدیر مدرسه از عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان می باشد.
سؤال ۱۴	-۵۸/۵۹	۴,۶۱	.۰۰	از نظر نمونه آماری عدم شرکت معلمان در تصمیم‌گیری‌ها و تهیه برنامه‌ها در سطح مدرسه از عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان می باشد.
سؤال ۱۵	-۶۴/۴۵	۴,۷۸	.۰۱	از نظر نمونه آماری عدم تخصص روسا و مدیران از عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان می باشد.
سؤال ۱۶	-۶۱/۱۰	۲,۷۲	.۰۹	از نظر نمونه آماری فقدان حمایت و راهنمایی از جانب مسئولان اداره از عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان نمی باشد.
سؤال ۱۷	-۵۹/۱۹	۴,۶۶	.۰۱	از نظر نمونه آماری فقدان تشویق از جانب مدیر مدرسه از عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان می باشد.
سؤال ۱۸	-۶۶/۳۰	۴,۵۱	.۰۱	از نظر نمونه آماری عدم پشتیبانی و حمایت از جانب مدیر مدرسه از عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان می باشد.
سؤال ۱۹	-۷۰/۴۹	۴,۶۴	.۰۰	از نظر نمونه آماری فقدان تشویق از سوی مسئولان از عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان می باشد.

با توجه به نتایج جدول می توان گفت که از نظر نمونه آماری یعنی ۱۱۴ معلمان متوسطه اول منطقه ۲۰ تهران سوالات ۱۳ تا ۱۹ (به جز سوال ۱۶ یعنی فقدان حمایت و راهنمایی از جانب مسئولان) از عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان در مولفه های پرسشنامه آسیب

پذیری روانی-شغلی معلمان می باشد و مقدار تفاوتها در این سوالات معنادر است) معنادر بودن مقادیر در جدول طبق آزمون t و نمره برش سوالات).

سوال ۴) عوامل مؤثر ناشی از فرایندهای سازمان در پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی کدامند؟

جدول ۴-۱۳- تحلیل t تی تک گروهی برای نمره حوزه حوزه عوامل مؤثر ناشی از فرایندهای سازمان با نمره برش یا معیار (۱۵)

متغیر	انحراف		نمره معیار	t	p
	میانگین	استاندارد			
حوزه عوامل مؤثر ناشی از فرایندهای سازمان	۱۹/۴۷	۳/۹۹	۱۵	۳۱/۵۰	$p < 0/01$

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می شود در گروه نمونه میانگین نمره قسمت حوزه عوامل مؤثر ناشی از فرایندهای سازمان ۱۹/۴۷ با انحراف استاندارد ۳/۹۹ بوده که به طور معناداری ($p < 0/01$) از نمره برش ۱۵ بالاتر می باشد، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵٪ می توان گفت حوزه عوامل مؤثر ناشی از فرایندهای سازمان از نظر نمونه آماری بر آسیب-پذیری روانی معلمان اثربخش بوده است. (دامنه نمرات ۰ الی ۳۰). در این زمینه ۶ سؤال را طبق جدول زیر مورد بررسی قرار خواهیم داد:

جدول ۷- تحلیل t تک نمونه ای برای سوالات قسمت عوامل مؤثر ناشی از فرایندهای سازمان در گروه نمونه با نمره برش (۳)

سوال	t تک نمونه ای	میانگین	سطح معناداری	توضیحات
سؤال ۲۰	۲۰/۸۱	۴/۲۹	/۰۰	از نظر نمونه آماری فقدان قوانین واضح برای ترفیع از عوامل مؤثر ناشی از فرایندهای سازمان می باشد.
سؤال ۲۱	۲۱/۰۱	۳/۸۴	/۰۰	از نظر نمونه آماری اعمال تبعیض و حمایتهای ضمنی از اشخاص

از عوامل موثر ناشی از فرایندهای سازمان می باشد.				
از نظر نمونه آماری وجود بخشنامه های مبهم و غیر عملی از عوامل موثر ناشی از فرایندهای سازمان می باشد.	۰۴/.	۳,۷۹	۱۷,۷۹	سؤال ۲۲
از نظر نمونه آماری نامناسب بودن جو و روحیه سازمانی از عوامل موثر ناشی از فرایندهای سازمان نمی باشد.	۰۹/.	۲,۸۷	۱۲,۷۴	سؤال ۲۳
از نظر نمونه آماری وجود بخشنامه های مبهم و غیر عملی از عوامل موثر ناشی از فرایندهای سازمان می باشد.	۰۱/.	۳,۸۲	۱۶,۰۸	سؤال ۲۴
از نظر نمونه آماری تضاد بین وظایف شغلی با تقاضاهایی که از جانب افراد مختلف می شود از عوامل موثر ناشی از فرایندهای سازمان می باشد.	۰۱/.	۴,۲۳	۱۷,۷۴	سؤال ۲۵

با توجه به نتایج جدول می توان گفت که از نظر نمونه آماری یعنی ۱۱۴ معلمان متوسطه اول منطقه ۲۰ تهران سوالات ۲۰ تا ۲۵ (به جز سوال ۲۳ یعنی نامناسب بودن جو و روحیه سازمانی) از عوامل موثر ناشی از فرایندهای سازمانی در مولفه های پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی معلمان می باشد و مقدار تفاوتها در این سوالات معنادر است (معنادر بودن مقادیر در جدول طبق آزمون t و نمره برش سوالات).

سوال ۵) عوامل مؤثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار در پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی کدامند؟

جدول ۴-۱۵- تحلیل t تک نمونه ای برای نمره قسمت عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار در گروه نمونه با نمره برش یا معیار (۱۷/۵)

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	نمره معیار	t	p
قسمت حوزه عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار	۳۳/۰۹	۴/۰۱	۱۷,۵	۴۲/۶۵	p<۰/۰۰۰

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می شود در گروه نمونه میانگین نمره قسمت حوزه عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار ۳۳/۰۹ با انحراف استاندارد ۴/۰۱ بوده که به طور معناداری ($p < 0/000$) از نمره برش ۱۷,۵ بالاتر می باشد، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵٪ می توان گفت حوزه عوامل مؤثر بر فشار روحی و روانی ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار از نظر نمونه آماری بر آسیب پذیری روانی معلمان اثربخش بوده است (دامنه نمرات ۰ الی ۳۵). در این زمینه ۷ سؤال را طبق جدول زیر مورد بررسی قرار خواهیم داد:

جدول ۸- تحلیل t تک نمونه ای برای سوالات قسمت عوامل مؤثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار با نمره برش (۳)

سوال	تی تک نمونه ای	میانگین	سطح معناداری	توضیحات
سؤال ۲۶	۱۸,۶۶	۴,۹۲	۰,۰۳	از نظر نمونه آماری اندازه و شرایط فیزیکی کلاس درس از عوامل مؤثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار می باشد.
سؤال ۲۷	۱۹,۸۴	۴,۸۵	۰,۰۰	از نظر نمونه آماری کمبود امکانات آموزشی از عوامل

موثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار می باشد.				
از نظر نمونه آماری تدریس اضافی یا چند شغلی بودن از عوامل موثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار می باشد.	۰/۰۰	۴,۷۳	۱۵,۹۱	سؤال ۲۸
از نظر نمونه آماری روابط اجتماعی ضعیف بین معلمان از عوامل موثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار نمی باشد.	۰/۰۷	۴,۶۱	۱۱,۹۰	سؤال ۲۹
از نظر نمونه آماری ضعف تبادل تجربیات آموزشی میان همکاران در محیط کار از عوامل موثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار نمی باشد.	۰/۰۶	۳,۱۵	۹,۶۳	سؤال ۳۰
از نظر نمونه آماری مسئولیت بیش از حد از عوامل موثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار می باشد.	۰/۰۱	۴,۳۷	۱۶,۱۴	سؤال ۳۱
از نظر نمونه آماری فقدان فرصت و امکانات کافی برای ارتقاء و پیشرفت تحصیلی از عوامل موثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار می باشد.	۰/۰۰	۴,۸۹	۱۷,۰۱	سؤال ۳۲

با توجه به نتایج جدول می توان گفت که از نظر نمونه آماری یعنی ۱۱۴ معلمان متوسطه اول منطقه ۲۰ تهران سوالات ۲۶ تا ۳۲ (سؤال ۳۰ یعنی ضعف تبادل تجربیات آموزشی میان همکاران در محیط کار) از عوامل موثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار در مولفه های پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی معلمان می باشند و مقدار تفاوتها در این سوالات معنادر است (معنادر بودن مقادیر در جدول طبق آزمون t و نمره برش سوالات).

سوال ۶) عوامل مؤثر ناشی از همکاران در پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی کدامند؟

جدول ۹- تحلیل t تک نمونه ای یا تی تک گروهی برای نمره حوزه عوامل مؤثر ناشی از همکاران

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	نمره معیار	t	p
حوزه عوامل مؤثر ناشی از همکاران	۲۱/۸۳	۲/۷۷	۱۵	۳۲/۰۱	$p < ۰/۰۰۰$

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می شود در گروه نمونه میانگین نمره قسمت حوزه عوامل مؤثر ناشی از همکاران ۲۱/۷۷ با انحراف استاندارد ۲/۷۷ بوده که به طور معناداری ($p < ۰/۰۱$) از نمره برش ۱۵ بالاتر می باشد، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵٪ می توان گفت حوزه عوامل مؤثر ناشی از همکاران از نظر نمونه آماری بر آسیب پذیری روانی معلمان اثربخش بوده است (دامنه نمرات ۰ الی ۳۰). در این زمینه ۶ سؤال را طبق جدول زیر مورد بررسی قرار خواهیم داد:

جدول ۱۰- تحلیل t تک نمونه ای برای سوالات قسمت عوامل مؤثر ناشی از همکاران در گروه نمونه با نمره برش (۳)

سوال	t تک نمونه ای	میانگین	سطح معناداری	توضیحات
سؤال ۳۳	-۸۸/۰۵	۴,۰۳	.۰۰	از نظر نمونه آماری تسری یافتن مسائل و مشکلات محیط کار به حوزه خانواده از عوامل مؤثر ناشی از همکاران می باشد.
سؤال ۳۴	-۵۲/۶۷	۴,۱۱	.۰۱	از نظر نمونه آماری دریافت بازخورد نامناسب در قبال اقدامات آموزشی و تربیتی از عوامل مؤثر ناشی از همکاران می باشد.
سؤال ۳۵	-۲۹/۸۲	۳,۰۶	.۰۷	از نظر نمونه آماری حضور در جلسات آموزشی و اداری از عوامل مؤثر ناشی از همکاران نمی باشد.

سؤال ۳۶	-۳۱/۶۶	۳,۸۹	۰/۰۳	از نظر نمونه آماری نحوه برخورد و عملکرد مدیر مدرسه با معلمان از عوامل موثر ناشی از همکاران می باشد.
سؤال ۳۷	-۹۴/۴۵	۴,۰۹	۰/۰۲	از نظر نمونه آماری واگذاری تکالیف نظارتی و مدیریتی علاوه بر تکلیف آموزشی از طرف مدیر مدرسه از عوامل موثر ناشی از همکاران می باشد.
سؤال ۳۸	-۵۱/۶۶	۴,۶۳	۰/۰۱	از نظر نمونه آماری احساس تنهایی یا کنار گذاشته شدن در محیط کار از طرف مدیر مدرسه از عوامل موثر ناشی از همکاران می باشد.

با توجه به نتایج جدول می توان گفت که از نظر نمونه آماری یعنی ۱۱۴ معلمان متوسطه اول منطقه ۲۰ تهران سوالات ۳۳ تا ۳۸ از عوامل موثر ناشی از همکاران در مولفه های پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی معلمان می باشند(به جز سوال ۳۵ یعنی حضور در جلسات آموزشی و اداری) و مقدار تفاوتها در این سوالات معنادر است(معنادر بودن مقادیر در جدول طبق آزمون t و نمره برش سوالات).

اولویت بندی هریک از ابعاد پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی:

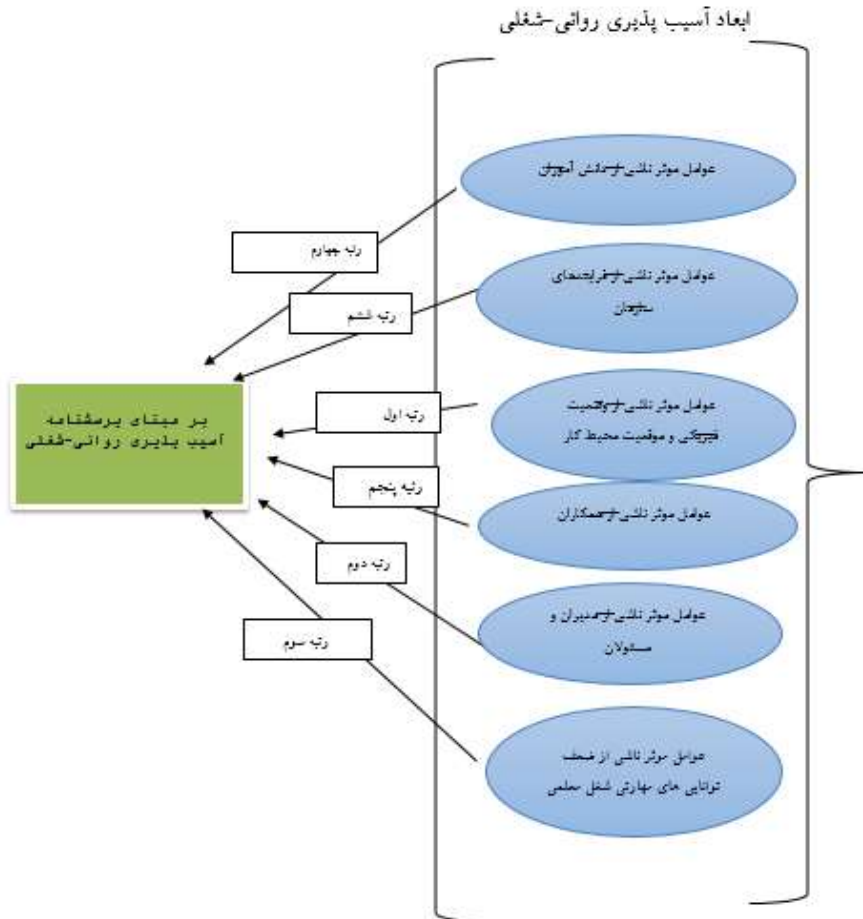
جدول ۱۱- اولویت(رتبه) هریک از مولفه ها براساس آزمون خطای استاندارد

نسبت ها، میانگین و دامنه تغییرات

اولویت (رتبه)	نتیجه	دامنه تغییرات	تغییرات خطا به میزان ۰/۰۱	خطای استاندارد نسبتهای	نمره معیار	انحراف استاندارد	میانگین سوالات مولفه	ابعاد مهارتهای حرفه ای
چهارم	تایید	۵۹-۶۸	۳/۷۱	۱/۷۵	۲۴	۰/۸۳	۳/۹۸	عوامل موثر ناشی از دانش آموزان
اول	تایید	۷۸-۸۵	۵	۱/۶۶	۱۵	۱/۶۹	۴/۴۵	عوامل موثر ناشی از وضعیت فیزیکی و

								موقعیت محیط کار
دوم	تایید	۶۸-۷۷	۲/۷۱	۱/۸۱	۱۸	۰/۴۳	۴/۳۲	عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان
سوم	تایید	۶۳-۷۳	۴/۲۸	۱/۵۸	۱۸	۱/۰۹	۴/۱۳	عوامل موثر ناشی از ضعف توانایی های مهارتی شغل معلمی
ششم	تایید	۵۳-۶۰	۲/۵۵	۱/۲۳	۱۸	۱/۱۲	۳/۷۴	عوامل موثر ناشی از فرایندهای سازمان
پنجم	تایید	۵۷-۶۵	۳/۶۷	۱/۴۳	۱۸	۱/۰۳	۳/۹۳	عوامل موثر ناشی از همکاران

با توجه به جدول بالا مشاهده می شود ابعاد پرسشنامه آسیب پذیری روانی-شغلی ناشی از عوامل موثر ناشی از وضعیت فیزیکی و موقعیت محیط کار و عوامل موثر ناشی از مدیران و مسئولان به ترتیب بیشترین رویدادهای تاثیرگذار بر مبنای پرسشنامه از نظر نمونه آماری مقاله می باشند (چون دامنه تغییر آنها بالای ۵۰ است) و نتایج با ۹۹٪ اطمینان معنی دار و قابل تعمیم به جامعه آماری است، همچنین میانگین سوالات عوامل موثر ناشی از فرایندهای سازمان و عوامل موثر ناشی از همکاران نیز بیانگر این موضوع با درجه کمتر می باشد.

شکل ۴- الگوی نهایی حاصل از پژوهش (اولویت‌های ابعاد آسیب‌پذیری روانی-شغلی)

نتیجه‌گیری

در این مقاله عوامل ششگانه مؤثر بر آسیب‌پذیری روانی معلمان مدارس مقطع متوسطه دوره اول شناسایی گردید؛ در این خصوص می‌توان گفت فشار روحی و روانی جنبه‌های منفی زندگی آدمی را در بر می‌گیرند و شامل آن دسته از ویژگی‌های روان‌شناختی است که به استرس فرد منجر می‌شود. برخوردار بودن از سلامت روان، معلمان را قادر می‌سازد

تا علاوه بر مقابله بهتر در برابر موقعیتهای استرس زا کمتر دچار تنش شده، در برابر مشکلات از توان بالایی برخوردار باشند و کمتر تحت تأثیر وقایع روزانه قرار بگیرند. لذا این گونه افراد در برابر مسائل درگیری تحصیلی بالاتری از خود نشان می دهند و به موفقیت بیشتری دست پیدا می کنند؛ برای تبیین این یافته ها می توان گفت تلقی هریک از چهار مولفه معرفی شده به عنوان بعدی از سلامت روان، به این دلیل بوده که هریک از این خرده سازها ظرفیتی بالقوه در فضای روانی - پدیدارشناختی انسان ها پدید می آورند تا به عنوان یک پشتوانه و عاملی راهگشا برای رشد و تعالی انسان در نظر گرفته شوند. هم چنین مؤلفه های سلامت روان را می توان از طریق پروتکل های آموزشی عملی تقویت و از این طریق زمینه ارتقای عملکرد و اثربخشی سلامت گرای انسان را فراهم کرد.

از دیگر عوامل شغلی مؤثر در سلامت و بیماری می توان نقش استرس در محیط کار را نام برد؛ شواهد نشان می دهد افرادی که کنترل بیشتری بر کارهایشان دارند از سلامت بهتری برخوردارند. همچنین فرصت مشارکت کارکنان در تصمیم گیری های سازمانی، فرصت ارتقاء و بهبود مهارت ها، حمایت های اجتماعی در محیط کار و روابط با همکاران، بالادستان و زیردستان، دریافت پاداش های به موقع و مناسب از دیگر عوامل تعیین کننده سلامتی در محیط کار محسوب می شود. یکی از مهمترین فاکتورها در این زمینه فقر است که می تواند منجر به اختلال در شبکه اجتماعی و انزوای فردی گردد. جامعه های که دارای سطح بالایی از نابرابری های درآمدی هستند تمایل کمتری به انسجام اجتماعی داشته و در نتیجه میزان خشونت در آنها بالاتر است (نیکنام، ۱۳۸۶). در میان شرایط زندگی، محیط کار به عنوان یک منبع بالقوه استرس صرفاً در طول سالها بوده است (چفرا و ارکوتلو، ۲۰۰۶: ۲۸۷) که به دو دلیل عمده، مدت زمان صرف شده در محیط کار و وجود عوامل مختلف با درجات گوناگونی از استرس زورها را در برمی گیرد.

از طرفی با توجه به اینکه مدیران مدارس و مسئولان دارای قدرت بوده، به همین خاطر می توانند میزان اختیارات معلمان را کاسته و آنها را تحت کنترل خود در آورند که این

امر منجر به استرس و فشار بیشتر بر معلمان خواهد شد. چرا که معلم متوجه می‌شود برای انجام فعالیتهای خود اختیارات بسیار کمی را داراست و از طرفی چنانچه میزان کنترل کاهش یافته و اختیارات معلم افزایش یابد باعث کاهش استرس و فشار روانی و روحی بر معلم خواهد شد و کیفیت تدریس و عملکرد بهتر را برای معلمان به همراه خواهد داشت. در پایان پیشنهاد می‌گردد با دعوت از معلمان بازنشسته و اساتید دانشگاه جهت برگزاری آموزش در زمینه «شیوه تعامل با همکار»، «توجه به فهم و درک دانش‌آموزان»، و «شناسایی و یا رفع موانع و مسائل مربوط به استرس شغلی» و برگزاری جلسات گروهی در قالب بحث گروهی با مشارکت معلمان موفق در زمینه‌ی کنترل خشم و فشار روحی و روانی.

منابع

- ۱) پیوسته گر، مهرانگیر؛ بشارت، محمدعلی و پژوهی نیا، شیما (۱۳۹۱). «تبیین آسیب پذیری های روانی براساس سبک های دلبستگی دانشگاه های مختلط دولتی تهران»، **دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی**، سال سیزدهم، شماره ۱، بهار، صص ۲۸-۳۷.
- ۲) صافی، محمدهادی (۱۳۸۹). «عوامل فردی، محیطی و شغلی مؤثر بر رضایت شغلی اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی»، **مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی**، شماره اول، صص ۳۴-۴۳.
- ۳) عزیزاده، ابراهیم و رضایی، علی محمد (۱۳۸۹). «بررسی منزلت اجتماعی حرفه معلمی (دبیردیرستان و آموزگار دبستان) و تغییرات آن در طول سه دهه گذشته»، **فصلنامه نوآوریهای آموزشی**، شماره ۲۹.
- ۴) قهرمانی، محمد؛ ابولقاسمی، محمود؛ عارفی، محبوبه و خاتمی، میرحمید (۱۳۹۱). «ارزیابی سلامت سازمانی دانشکده های دانشگاه شهید بهشتی»، **فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی**، دوره چهارم، شماره ۱۰، بهار، صص ۳۰-۱۳.
- ۵) کلدی، علیرضا و عسگری، گیتا (۱۳۹۲). «بررسی میزان رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر تهران»، **مجله روانشناسی و علوم تربیتی**، سال سی و سوم، صص ۱۲۰-۱۰۳.
- ۶) مجتهدی، زهرا (۱۳۸۳). **بررسی عوامل استرس زای شغلی و رابطه آن با سلامت عمومی معلمان دوره راهنمایی و متوسطه استان همدان**، شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان همدان.
- ۷) وفايي، ماریا آگیلار (۱۳۸۹). «استرس شغل معلمی: شیوع، منابع و پیامدهای استرس شغلی در میان معلمان مقاطع ابتدایی و متوسطه، **پژوهش های روانشناختی**، دوره ۶، شماره ۱ و ۲.
- 8) Abdullah. Muhammad hadi (2009). Job satisfaction among secondary school teachers .Jurnal Kemanusiaan bil.13.
- 9) Akintunde, P (2011). Health Education as a core course for Teachers' Education: to enhance the Mental Health of students. University of Calabar. Nigeria.
- 10) T. Mistry. Milan (2010). A Study for Teachers Relationship Between Job Satisfaction and Mental Health Awareness .turky Department of Education.

- 11) Tuj Uddin M, Islam MT, Ullah MO. A study on the quality of nurses of government hospital in Bangladesh. Proceedings of the Pakistan Academy of Sciences. 2006; 43(2): 121-9.
- 12) Wright, S. PAUL. HORN, SANDRA P AND SANDERS William (1997). Teacher and Classroom Context Effects on Student Achievement: Implications for Teacher Evaluation Kluwer Academic Publishers. 11: 57-67.